

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΟΙ ΣΤΑΥΡΙΩΤΕΣ

Μία συγκινητική ιστορία πού άρχισε σ'ό 1460 κ' έτελειωσε σ'ό 1910. Οί κρυπτοχριστιανοί τής Τουρκίας. Η απόκρυφες εκκλησίες τους, τ'ά ξέριμ τους κλπ. Τό πάθημα ένός 'Ιμάμη. Οί Σταυριώτες και ό Πατριάρχης 'Ισακίμ. Τό στρατήγημα ένός Τσάρου. Μία συγκινητική τελετή κ. λ. κ.

Στήν Ιστορία τών μαρτυριών του Έλληνικού Γένους έχουν και οι Σταυριώτες τό κεφάλαιο τους, πού ένε από τό πιο περίεργο. Οί Σταυριώτες ήταν Χριστιανοί άγνωστοί και άπεκρίνωται τους Μωαμεθανούς, και άκριμαίτησαν έτσι από τό χωριό Σαυδρα του νομού Τραπεζούντος. Ήταν σκορπισμένοι σε πολλά μέρη τής Τουρκίας και ό άριθμός τους υπολογίζονταν σε 20.000.

Η Ιστορία τους άρχίζει από τόν καιρό πού οι Τούρκοι έκρίνωσαν τήν Τραπεζούντα, σ'ό 1460. Η πολιορκία τής Τραπεζούντας εκράτησε ένα μήνα, ός ότου ό Αυτοκράτορ Λουδύ ό Κερμής άναγκάστηκε να τήν παραδώσει σ'ό Μωάμ' τόν Β'. Οί κάτοικοί της άποχρηστώθηκαν από τόν κατακτητή ή να τουρκιέψουν, ή να εγκαταλείψουν τήν πατρίδα τους. Διάφορες άρχοντικές οικογένειες έδωσαν τό παράδειγμα τής άλλαξοπιστίας, όγκμη και αύτός ό αρχηγ πρωτοβεστιαίος τής Αυτοκρατορίας τής Τραπεζούντος 'Αμορσιάνης. Τά δύο παιδιά του, ό Μεχμέτ Βέης και ό Ιβαννέτ Βέης, έγιναν Τούρκοι φρονιματώτοι και καταδίδαν τους άλλους ομοιοθήσκους τών. Άλλες όμως έπιφανείς οικογένειες όπως οι 'Υψηλάντι, οι Καρατάδες, οι Μουρούζοι, οι Ρίζοι, οι Καπανακούζοι κλπ.—επρότιμωσαν νάεπακρίθωσιν γιά νά διατηρήσουν τή θρησκεία τών προγόνων τών.

'Αλλ' από τό 1660 άρχισε όργωιότερη ή καταδίωξη τών Χριστιανών, και τότε πολλοί γιά νά σωθών, άναγκάστηκαν ν' άλλαξοπιστούν. Άλλοι γενναίότεροι εγκατέλειψαν τίς περιουσίες τους και κατέφυγαν σ'ό Βουνά. Άλλοι όμως άπεκρίθησαν σ'ό δέχονται τόν 'Ισλαμισμό, αλλά σ'ό κραυά διατηρούσαν τή θρησκεία τους. Οί τελευταίοι αυτοί ήταν οι Σταυριώτες.

Έκείνοι πού κατέφυγαν σ'ό Βουνά έκαναν μία τολμηρή προσπάθεια νά ξανακρίθωσιν τήν Τραπεζούντα. 'Ωργανωμένοι, καλά όπλισμένοι, μία Παράση, τήν όρα πού ό Τούρκος προσεγγόνταν σ'ό τζαμί τους, όρμησαν μέσα στήν πόλι και τήν κατέλαβαν, αλλά δε μπόρσαν νά τήν κρατήσουν. 'Ηρθε πολυάριθμος Τουρκικός στρατός και τους άνάγκασε νά ξανακρίθωσιν τό βουνά.

Σ'ό 1665 ή θείος τών Χριστιανών τής Τραπεζούντος έξεροπότερεψε. Οί Τούρκοι κατέλαβαν άδαιρητός τό μητροπολιτικό τους Ναό τής 'Αγίας Σοφίας και τήν εκκλησία του 'Αγίου Φιλίππου, μολοντί ένας 'Ισραήλ τού Σουλτάνου Σελήμ Β', έξησράδισε σ'ούς Χριστιανούς τίς δύο αυτές εκκλησίες. Οί Χριστιανοί δεν ήθελαν νά παραδώσουν τίς εκκλησίες, άντιστάθηκαν, αλλά ό Τούρκος αγείρεσε κ' έσφαξαν πολλούς. Από τήν άσφορη αύτή γίνθηκε γενικός διαγμός τών χριστιανών και πολλοί άναγκάστηκαν νά γίνωσιν Μωαμεθανοί.

Η καταδίωξις τών Χριστιανών έπό τότε Ντενερμάνδες (ταφλαούκους) Λαζούς και Κιρκασίους με τήν άνοχη τών Τουρκικών άρχών, εκράτησε ός τό 1840. Μόνό οι κάτοικοί τής επαρχίας Χαλδίας είχαν σχετική ήσυχία, γιατί οι ντενερμάνδες είχαν τήν άνάγκη τους γιά τίς εργασίες τών μεταλλωρυχείων τους. Άλλά μετά τό Ρωσοτουρκικό πόλεμο τού 1829, άναγκάστηκαν και αυτοί νά καταφύγουν σ'ή Ρωσία.

Οί Σταυριώτες—πού έξωτερικώς είχαν δεχθεί τόν 'Ισλαμισμό, κατά βαθός όμως έλάτρευαν τό Χριστό—κατώρθωσαν νά ήσυχον με κάποια ήσυχία, άλλ' ή θείος τους ήταν πάντα επικίνδυνη. Όσοι κατοικούσαν σε πόλεις ήταν άναγκασμένοι νά λαβαίνωσιν περισσότερα προσωπικάκια μέτρα, γιατί έκεί οι Τούρκοι ήταν περισσότερο. Μόνό ό 'Αρχιερέως και μερικοί πρόκριτοι ήξεραν τό μυστικό τους.

Η κατάστασις τους αύτή εκράτησε δύο αιώνας σχεδόν. Οί Σταυριώτες, Μουσουλμάνοι φαινομενικώς, έντελοδσαν τ'α θρησκευτικά καθήκοντα του Μουσουλμάνου, αλλά σ'ό βάθος τής ψυχής τους ήταν Χριστιανοί. Είχαν δύο όνόματα : ένα τουρκικό με τό όποιον τους ήξεραν οι Τούρκοι, κ' ένα Χριστιανικό με τό όποιον έγναρίζοντο μεταξύ τους. Συχνά διορίζοντο και 'Ιμάμηδες, όταν δεν ήταν άναγκασμένοι νά πηγαίνωσιν σ'ό Τζαμί έλεγαν σιωπηλά τό Πιστεύω των Χριστιανών. Κρατούσαν τίς νησιετίες άσσησρότατα τά δε άλλα Χριστιανικά τους καθήκοντα, δηλ. τήν έξερομολόγησι, τή μετάληψι, τή βάπτισμα κλπ. τά έκαναν νύχτα. Οί παπάδες τους δεν έφρόδουσαν όσο και ζούσαν σάν άπλοί πολίται, γιά νά μήν κινήσουν τήν προσοχή τών Τούρκων. Η απόκρυφες εκκλησίες τους—μέσα σε κατωκίμβες— ήταν όλες άπεκρίμενες σ'ό μάρτυρα 'Αγιο Θεόδωρο. Όταν πέδαινε κανένας Σταυριώτης, τόν έκίθιδαν βέβαια μουσουλμανικά, γιά τό φόβο τών Τούρκων, τή νύχτα όμως μαζεύονταν σ' ένα σπίτι και με κανάνης έψάλλαν τήν νεκρωμένη άπολυθία του 'Αγίου Λαμαζιηνού. Αυτά στις πόλεις.

Σ'ά χωριά όμως τών Σταυριωτών συνέβαιναν διαφορετικά. Οί άληθινός 'Ιμάμηδες (δηλ. οι πραγματικοί Τούρκοι) έρχόνταν σ' αυτά μόνό κατά τό

Ρωμαζάνι κ' ήμεναν λίγες μέρες 'αν πού διάστημα αυτό τύχαινε νά πεθάνη κανένας Σταυριώτης, οι άλλοι κατώρθωσαν ν' άπομακρίνωσιν γιά λίγες όρες τόν 'Ιμάμη κ' έθαβαν τό νεκρό χριστιανικά. Άπέκρινθαν με τόση έπισημείωσις τό θάνατο, όστε ένος 'Ιμάμη ό όποιος έπί 20 χρόνια ήλθαινε στο χωριό Κρούμι κατά τό Ρωμαζάνι, έλεγε ότι τό κλίμα τού χωριού ήταν έξαιρετικό και τό συνιστούσε σ'ούς άσθενικούς λέγοντας :

—Οί Σταυριώτες έκαναν και κάτι περισσότερο : Προσπαθούσαν νά προσηλιτώσουν και άλλους σ'ό Χριστιανισμό. Οί Σταυριώτες τών πόλεων παντρεύονταν με Τουρκοπούδες, αυτοί όμως ποτέ δεν έδωσαν καρτίτι τους σε Μουσουλμάνο. Τό γάμο, πού τόν είχε εδωλήγει ό 'Ιμάμης, δεν τόν θεωρούσαν έγκυρο, αλλά προσπαθούσαν νά κατηχήσουν τή γύφη, τής έμφέρωνταν ότι ήταν χριστιανή και σιγά-σιγά τήν εκκατάφεραν—καμιά φορά και με φοβήδες—νά βαφτισθή! Και τότε ένας από τους Σταυριώτες μυστικούς παπάδες, φροστίσε τό άμια κ' ελόγησε σε μία κατακόρη τό γάμο!

Πρό 100 έτών πολλοί Σταυριώτες εγκατέλειψαν τ'α χωριά Σαυδρά και Κρούμι, γιατί ή γή τους δεν ήταν άρκετά εύφορη, και πήγαν σ'ό 'Αη Δάγ, όπου ίδρωσαν τρεις σνοικωπούδες. Οί 'Οθωμανοί συγχωριανοί τους τούς άκλούθωσαν. Όταν οι Σταυριώτες, ός άγνοστοί σ'ό 'Αη Δάγ, ίδρωσαν σ'ό Μουδρίδη ότι έναι Χριστιανοί, οι 'Οθωμανοί τούς κατήγγειλαν. Τότε γιά νά ήσυχον ήξεραν άναγκάστηκαν νά ξανακρίθωσιν τήν πραγματική τους διπλή θρησκευτική ύπόστασι, άλλ' ή πίστι τους δεν κλονίστηκε με τήν καινούρια αύτή στήσιξη. Τόση ήταν ή συγχωρη τους γιά τους Τούρκους, όστε τή νύχτα έξέθεσαν τους νεκρούς τους και τους έθαβαν σ'ό Χριστιανικά νεκροταφεία.

Σ'ό 1876 κατά τήν πρώτη άνοχησεί του Τουρκικού Συντάγματος, οι Σταυριώτες τήν ήμέρα του Πάσχα επέτηγαν φανερό στήν εκκλησία και έδήλωσαν με περηφάνεια ότι έναι Χριστιανοί. Ο 'Ο Τούρκος Διοικητής έπροσάσθησε νά τους μεταπεισή άλλ' επέτηξ έκείνοι έπέμωσαν τους έφυλάτισε. Τότε όμως οι άλλοι Χριστιανοί περιεκίλωσαν τό Διοικητήριο και με φωνές ήρωτοδσαν νά τους βγάλωσιν από τίς φυλακές και τό κατώρθωσαν. Οί Σταυριώτες έκαναν άμέσως άναφορά σ'όν Πατριάρχη 'Ισακίμ τών Γ' παρακαλούντες αύτόν νά ενεργήτ'η ν' άναγνωριστύν από τήν Τουρκικήν Κυβέρνησι χριστιανικοί άλλ' ό Πατριάρχης δεν έλαβε καιρό νά ενεργήσ'η : Η πρώτη Τουρκική Βουλή διελύθη ή έφυρηγή τών Συνταγματικών έλευθέρων άναβλήθη και τότε ό Τούρκος Διοικητής διεκρίθηκε ότι σοει θέλωσιν ν' άναγνωριστύν έπισήμως Χριστιανοί νά πάνε νά τού τό δηλώσωσιν. Με τό στρατήγημα από ήθελε ν' άνακαλύψη όλους τους ες Μουσουλμάνους κρυπτομένους Χριστιανούς, γιά μελλοντική καταδίωξις.

Έν τούτοις οι Σταυριώτες, με τήν ύπεστήριξη του θαρραλέου Πατριάρχη 'Ισακίμη κατώρθωσαν νά εκκλησιάζωνται έλευθέρως, νά στέλνωσιν τά παιδιά τους σ'ό 'Ελληνικά σχολεία και νά παντρεύωνται με Χριστιανές.

Σ'ό 1899 οι Σταυριώτες ύπέφεραν νέες καταδίωξεις. 'Αλλ' οι πρόξενοί τών Δυνάμεων και ό Οίκομενικός Πατριάρχης ανέλαβαν νά τους προστατεύσωσιν. Ο τός Τσάρος σ'υγκινήθηκε γιά τήν τύχη τους, και ή Ρωσική Κυβέρνησι άπήτησε από τό Σουλτάνο ν' άνακληθώσιν οι έξεριστοί Σταυριώτες και ν' άπελευθερωθώσιν οι φυλακισμένοι. Τότε μία ύστερ' από πολλούς διαταμους έξεδόθη Σουλτανικό διάταγμα δυνάμει του όποιου οι Σταυριώτες άναγνωρίστηκαν Χριστιανοί, οι έξεριστοί ξαναγύρισαν και οί φυλακισμένοι έλευθερώθηκαν.

Και όμως τά βίσιανά τους δεν είχαν τελειώσει άκόμη. 'Υστερ' από πέντε έτη, έξ άφορητής τής άπογοηψίας τού πληθυσμού ή Τουρκία δέλησε νά περιλάβη και τους Σταυριώτες μεταξύ τών Μουσουλμάνων. 'Επαθόν λοιπόν νέους διαγμούς, φυλακίσεις, έξορίες, πολλοί πέθαναν στις φυλακές και ή θέσις όλων γίνθηκε χειρότερη. Η 'Επανάστασις τών Νεοτούρκων τού 1908 και ή άνακρίση τού Συντάγματικού έβραλε τέλος σ'ό νέα αυτά βίσιανά τους, πού κράτησαν δύο χρόνια.

Ανα τό Τουρκικό Σύνταγμα μίμησε σε ένεργεια, οι Σταυριώτες ένήργησαν πάλι γιά τή θρησκευτική τους ελευθερία. Τελος κατά τό Μάρτιο τού 1909 ή Τουρκική Κυβέρνησι με μια έγκύκλιος τής άνεγνώρισε όλους τους Σταυριώτες Χριστιανούς 'Όταν ή ετζήσις έφθασε ήταν πρώτο Πάσχ. Οί Σταυριώτες χυκοδόν τις καμπάνες κ' έλειγαν από τή χαρά τους. Πολλές οικογένειες έβγαλαν από τά σεντοκία τις κρυμμένες προγονικές εικόνας και τίς έφεραν στις εκκλησίες νά λειτουργήσ'ουτ'. Γενές όλόκληρες, από τό 1460, έπερίμεναν τή μεγάλη αύτή ήμέρα και οι άπόγονοί τού Σταυριωτών τή γιορτάζωσιν άκόμη.

